Asiantuntijalausunto

1.2.2022

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Asia: E 85/2020 vp, E 120/2021 vp Alustavia ennakkovaikuttamislinjauksia perustuen komission kestävän rahoituksen asiantuntijatyöryhmän raporttiin (tuleva taksonomian neljän ympäristötavoitteen delegoitu säädös)

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK kiittää saamastaan kuulemiskutsusta ja mahdollisuudesta lausua EU:n kestävän rahoituksen taksonomian muita kuin ilmastoa koskevasta neljän ympäristötavoitteen delegoidusta säädöksestä.

MTK tuki Valtioneuvoston kantaa siitä, että ilmastoa koskevaa delegoitua säädöstä ei hyväksytä esitetyssä muodossa. MTK tukee myös Valtioneuvoston kantaa siitä, että ”*kestävän rahoituksen toimien ja siten myös taksonomian tulisi olla johdonmukaisia keskenään ja muiden EU-kehikoiden kanssa*” ja pitää erittäin tärkeänä E-kirjeen huomiota, että ”*On kuitenkin tiedostettava, että epätarkoituksenmukaiset ja käytännössä toimimattomat tekniset arviointikriteerit voivat kuitenkin huonoimmassa tapauksessa johtaa vastakkaiseen tulokseen. Suomi pitää tärkeänä, että delegoituihin säädöksiin liittyvä valmistelu on läpinäkyvää ja että komissio sekä komission asiantuntijatyöryhmä, jolle on annettu tehtäväksi valmistella ehdotuksia komissiolle teknisistä arviointikriteereistä, kuulisivat monipuolisesti asiantuntijoita sekä tiedottaisivat työstään ajantasaisesti.*”

Lähtökohtaisesti taksonomia-asetus -analyysi on tehty nykylainsäädännön perusteella oikein, mutta on syytä korostaa, että komissio julkaisi keväällä 2021 myös yritysten kestävyysraportoinnin direktiiviluonnoksen. Sen perusteella raportointikynnys laskee. Taloudellisen toiminnan määrämuotoinen raportointi laajenee moninkertaiseen määrään yrityksiä ja raportointiperusteeksi esitetään käytettäväksi kestävän rahoituksen foorumin esittämiä kriteereitä. Samalla kuitenkin tunnustetaan, että merkittävästä osasta taloudellista toimintaa puuttuu raportoinnin perusteeksi ehdotetut kriteerit eikä esimerkiksi tukitoiminnoiksi tarkoitettuja ns. mahdollistavia taloudellisia toimintoja ole pystytty määrittämään. Kriteerien ulkopuolelle jääville elinkeinoille aiheutunutta taloudellista ja mainehaittaa ei ole arvioitu.

Edellä mainittu yritysten kestävyysraportointidirektiivi (CSRD) on vain yksi esimerkki lainsäädäntöesityksistä, joissa on viitattu suoraan tai epäsuorasti kestävän rahoituksen foorumin arviointikriteereihin. Niin arviointikriteereissä kuin CSRD:ssä pohjana on tuotteiden elinkaarimallin mukaisesti koko tuotteen arvoketjuun, jolloin raportointivelvoite laajenee velvoitteen piirissä olevista yrityksistä laajalle yritysten alihankkija- ja raaka-aineiden toimittajaverkostoon.

Komission monessa uudessa lainsäädäntöesityksessä viljellään termiä DNSH eli ei merkittävää haittaa, jonka perustana mitä ilmeisemmin on tarkoitettu käytettäväksi tätä arviointikriteeristöä. Valtioneuvoston pitää arvioida nyt kustannus-hyöty-analyysin perusteella, miten taloudellisiin aktiviteetteihin ohjattu kriteeristö ja raportointivelvoitteet ovat suhteessa rahoitusmarkkinoiden saamaan hyötyy ja miten saatu hyöty jakautuu raportoinnin lisäkustannukset maksaviin toimijoihin. Toisaalta valtioneuvoston pitää tarkasti arvioida, millä perustein DNSH-kriteeristö on laadittu ja mihin muihin lainsäädäntöhankkeisiin komission on kriteeristön jo sitonut. Käytännössä

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2425
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2425
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

DNSH:ta ei ole lainsäädännössä suoraan määritelty, vaan se on jäänyt viranomaisten harkintavallan piiriin. Tämä kuvastaa lainsäädännön tulkinnanvaraisuutta ja heikkoa laatua.

MTK muistuttaa, että jo nyt esillä olleet vaatimukset heijastuvat pankkisektorin luotonantoon ja erityisesti vakuuskäytänteisiin. Maaseudun elinvoiman kannalta on tärkeää, että yksityiseltä sektorilta ohjautuu myös varoa maaseudulla tehtäviin investointikohteisiin. Käytäntöön heikosti sopivien kriteerien puute voi merkittävästi heikentää halukkuutta maaseudun investointeihin, joka kuitenkin ovat niin luonnon monimuotoisuuden kuin ilmastotavoitteiden mukaan erittäin tarpeellisia. Käytännön haaste arvoketjuihin on vielä se, että ei ole määritelty esimerkiksi sitä, mitä vaikuttaa jalostavan teollisuuden kriteerivalinta. Pitääkö saman kriteeristön perusteella myös alihankkijoiden ja tavarantoimittajien raportoida oma toimintansa? Tai jos hakkuutyömaalta lähtee eri kohteisiin tuotteita jatkojalostukseen ja nämä yritykset ovat valinneet eri kriteeristön omiin raportointeihinsa, pitääkö silloin metsänomistajan raportoida kummillakin kriteereillä?

Periaatteellisella tasolla kriteeristö on haasteellinen, koska järjestelmän hyötyjä on eri kuin kriteeristön kohteena oleva yrittäjä. Vain harvoin yksittäinen maatalouden harjoittaja tai metsänomista on hyötymässä kestävän rahoituksen rahoitusvälineistä, mutta tuotteiden jatkojalostajien tarpeen perusteella asetettu kriteeristö luo velvoitteita maaseudun yrittäjille.

Valtioneuvoston analyysi Kestävän rahoituksen foorumin raportista ja sen Luvusta 1. Maatalous, metsätalous ja kalastus on hyvä tiivistys, mutta tekstiä olisi hyvä kuitenkin täydentää muutamalla huomiolla:

- Maa- ja metsätalous ei ole ensisijaisesti kestävän rahoituksen asetuksen tavoittelemien yksityisten rahoituslähteiden investointikohde, vaan todennäköisimmin kestävän rahoituksen tukemat investoinnin kohdistuvat arvoketjun seuraaviin portaisiin.
- Monivuotisilla kasveille tarkoitetaan tässä yhteydessä pääsääntöisesti puuvartisia kasveja. Yksivuotisiin lasketaan Suomen näkökulmasta normaalit maataloustuotannon viljelykasvit, joissa monivuotisilla nurmilla on kuitenkin merkittävä asema Suomen ruuantuotannossa viljelykiertoineen
- Kotieläintuotannon ohjeet ovat pääsääntöisesti kotieläintilan kasvintuotantoa koskevia ohjeita. Normaalissa standardivalmistelussa kasvintuotantoa koskevat ohjeet olisivat oma kokonaisuus, joka käsittää myös kotieläintilalla olevan kasvintuotannon. Tähän ei ole kuitenkaan kriteereissä menty, vaan on tietoisesti sekoitettu kasvintuotannon taloudellista toimintaa kuvaavat NACE-koodit kotieläintuotannon kriteereihin. Lopputuloksena on saatu luonnoksessakin mainittu sekava paketti ehtoja, jotka on kopioitu useaan kertaan kriteeristöön ja saatu mainittu sekava 100 sivua kriteeristöä maataloudesta.
- Metsäkriteerien tulkinnanvaraisuus tulee esille mm. siinä, että kriteeristö vaatii 20 %:n suojelun lisäksi skandinaavisilta metsiltä kaikkien vesien, olivat ne sitten järviä tai pieniä puroja 30 metrin suojakaistan kummallekin puolelle vettä. Eli jokaisen puron kohdalla pitää olla 60 metrin kaista suojeltua aluetta. Suomessa on ympäristö.fi-sivuston mukaan yli 2 m leveiden virtavesien rantaviivaa on noin 340 000 km. Lisäksi metsänomistajan pitää luoda suojeltujen (set-aside) alueiden välille ekologiset käytävät, jotka lisäävät taloudellisesta toiminnasta poistuvaa aluetta.
- Monipuolisille kotieläintiloille (kasvintuotantoa, kotieläintuotantoa ja metsätaloutta harjoittavatila) esitetty kriteeristö tarkoittaa kolmen erillisen luonnon monimuotoisuussuunnitelman laadintaa ja niihin liittyviä erillisiä auditointeja, jos järjestelmää ei integroida YMP:n toimintoihin ja valvontoihin.

Valtioneuvoston luonnostelema Suomen kanta alkaa hyvin. Tavoiteasetanta on tehty hyvin perustellusti. Erityisesti maa- ja metsätaloutta koskevaan Suomen kantaa ehdotamme kuitenkin seuraavia täydennyksiä. **MTK:n käsityksen mukaan, jos maa- ja metsätaloutta koskevia kriteerejä ei uudisteta, kriteeristöstä tulee malliesimerkiksi EU-lainsäädännöstä, jolla käytäntöön soveltumatonta kriteeristöä yritetään väkisin työntää elinkeinon hyväksyttäväksi. Samalla jää käyttämättä mahdollisuus yksityisen rahoituksen osaamiseen luonnon monimuotoisuutta tukeviin investointeihin.**

MTK korostaa, että luonnon monimuotoisuushyötyjen analyysin pohja pitää olla sama kuin ilmastohyötyanalyysipohja. Nyt esimerkiksi 13 ha vapautus ilmastohyötyanalyysistä käytännössä erilaisuus vain monimutkaistaa järjestelmää ja hankinta-alueen/alueelliseen lähestymistapa verrattuna. **MTK:n korostaa, että paikallisiin oloihin sovitettu järjestelmä pitää perustua nykytilan arvioon ja luonnon monimuotoisuushyötyjen analyysin toimenpidesuunnitelmaan. Yksityiskohtaiset globaalit kriteerit eivät toimi luonnon monimuotoisuutta edistettäessä.**

Maatalous

Suomi pitää teknisiä arviointikriteerejä perusteltuna monimuotoisuuden edistämisen näkökulmasta. Luonnon monimuotoisuuskriteerien arviointia vaikeuttaa se, että maataloudesta ei ole käytettävissä ilmastokriteereitä toisin kuin metsätaloudessa. **Ensimmäisten analyysien mukaan, Suomesta on vaikea löytää esitettyjen luonnon monimuotoisuuskriteerejä täyttäviä maatiloja, jotka harjoittavat maataloutta taloudellisena toimintana edes luonnonmukaista tuotantoa harjoittavien tilojen joukosta. Kotieläintuotannon kriteerien tavoite on luonnonlaitumilla laiduntavien nautojen tuotanto, mikä ei ole käytännössä vaihtoehto Suomen pohjoisissa oloissa.**

Jotta kriteerien valmistelu on Suomen käsityksen mukaan luonnonmukaista tuotantoa harjoittavat tilat pitäisi automaattisesti laskea merkittävän luonnon monimuotoisuutta tuottavien tilojen joukkoon.

Raportoinnin ja auditointien takia kytkentä YMP:n kriteereihin ja valvontaan olisi kustannustehokkain tapa toimia lisäbyrokratian hallitsemiseksi. Lisäksi kriteerit eivät saisi sisältää takautuvia ehtoja. Ei merkittävää haittaa -kriteereissä ei tule edellyttää luopumista turvepohjaisista kasvualustoista ja turpeen käytöstä eläinten kuivikkeena.

Maatalouden ravinnetasevaatimus kohdistuu vain typpeen, vaikka fosforilla on tärkeämpi rooli Suomen oloissa vesienhoidon merkittävän haitan ehkäisemiseksi. **Luonnon monimuotoisuus perustuu paikallisiin oloihin ja globaalien kriteerien luominen on lähes mahdotonta, kuten kestävän rahoituksen foorumin esittämä typpi-kriteeristö hyvin osoittaa.** Käytännössä jää epäselväksi, mitä taseita kriteeristö haluaa seurata ja miten huomioidaan esimerkiksi pellon kasvukunto. Kriteeristön mukaisesta porttitaseesta ei ole tehty alueellista tai valtakunnallista porttitaselaskelmaa Suomesta ja tilakohtaisistakin on vain vähän kokemuksia.

Suomi on kiinnittänyt huomiota, että maatalouden toimintojen tekniset arviointikriteerit eroavat merkittävästi muista teknisistä arviointikriteereistä muun muassa pituudeltaan, ja lisäksi ne ovat monin osin vaikeaselkoiset. Jatkovalmistelussa kyseisten teknisten arviointikriteerien soveltuvuutta ja mahdollista yksinkertaistamista tulisi arvioida. Maatalouden toimintojen ei merkittävää haittaa -kriteerit on raportissa esitetty sekavasti ja kriteerit ovat joiltakin osin Suomen olosuhteisiin soveltumattomia esimerkiksi viiden kasvin viljelykiertovaatimuksen ja rehujen osalta. Lisäksi joidenkin käsitteiden käyttö ja esimerkiksi eläinten ruokintaa koskevat kriteerit sisältävät epäjohdonmukaisuuksia.

Turpeen kategorinen käyttökielto ilmastoperusteisena DNSH-kriteerinä (kasvualustat, kuivike) on vaikeasti perusteltavissa, kun samaan aikaan keskustellaan mm. fossiilisten polttoaineiden kestävyydestä ilmastoinvestoinneissa.

Lisäksi esimerkiksi rantalaidunnuksen tuomat edut luonnon monimuotoisuudelle ja uhanalaisten kasvien mahdollisuuksille esiintyä luonnossa tulisi punnita nautojen ilmastopäästöjen kanssa: Metaanipäästöt CO_2ekv-tonnia nautaa kohti on päästökaupassa noin 100 euroa, mutta nauta voi pelastaa arvoltaan 700 euron rantakasvin. Tällainen kokonaisarviointi puuttuu, jossa lasketaan hyötyjen ja haittojen summa yli eri ympäristövaikutusten.

Metsätalous

Suomi tuo esille, että päätösvalta metsien ja metsätalouden osalta kuuluu jäsenvaltioille **ja metsiä koskeva yksityiskohtainen sääntely on ristiriidassa EU:n perusoikeuksiin kuuluvan omistusoikeuden kanssa.** Teknisten arviointikriteerien tulisi koskea ainoastaan metsiä ja metsätaloutta osana kestävän rahoituksen sijoituskohteita, eivätkä ne saisi sisältää uusia yksityiskohtaisia metsien hoitoa tai käyttöä koskevia kriteereitä. Luonnon monimuotoisuuden edistämistä koskevien arviointikriteereiden tulee varmistaa, että niiden täyttyessä luonnon monimuotoisuuden ympäristötavoitetta tuetaan uskottavalla tavalla, samalla kuitenkin varmistaen, että ei aiheuteta merkittävää haittaa muille ympäristötavoitteille. **Esitettyjen kriteerien toteuttaminen vaarantaa metsien keinot taistella ilmastonmuutosta vastaan ja ilmastokriteerien sekä luonnon monimuotoisuuskriteerien yhdistäminen on lähes mahdoton tehtävä. Laajamittainen luonnon monimuotoisuuskriteerien tavoittelu heikentää myös mahdollisuuksia korvata fossiilisia tuotteita uusiutuvalla raaka-aineella.**

Teknisten arviointikriteerien tulisi nojautua paremmin jo olemassa oleviin EU-kehikkoihin. Kriteerien täyttyessä myös kansallisen tason tarkastelun tulisi olla mahdollinen. Lisäksi metsien ja metsätalouden osalta teknisissä arviointikriteereissä tulisi käyttää olemassa olevia ja merkitykseltään selkeitä käsitteitä ja vaatimuksia niiden tulkittavuuden edistämiseksi.

On erittäin kyseenalaista, olisiko Suomen metsillä ja niissä harjoitetulla metsätaloudella edes mahdollisuutta täyttää teknisten arviointikriteerien vaatimuksia käytännössä, johtuen joko merkittävistä kustannusvaikutuksista ja yksityiskohtaisesta sääntelystä, tai pohjoisten havumetsiemme ominaisuuksista. Etenkin 20 prosentin suojeluvaateella olisi merkittävä kustannusvaikutus **metsän omistajalle ja laajemmin koko metsäsektorille Suomessa**. Metsiemme ominaisuuksien osalta etenkin metsien rakennetta, toimintoja ja koostumusta koskevat kriteerit olisivat haastavia täyttää. **Kriteeristö osoittaa selkeästi valmistelun kyvyttömyyden löytää globaaleja reunaehtoja, jotka olisivat käytäntöön sovellettavissa myös Pohjois-Euroopassa. Suomen malli, jossa eri vapaaehtoisilla ohjelmilla on pyritty tunnistamaan tärkeät luonnon monimuotoisuuskohteet ja suojelemaan ne toimiin huomattavasti paremmin kuin esitetyn kriteeristön perustavoite supistaa metsien käyttöä voimakkaasti ja saada sitä kautta sivutuotteena hyötyjä luonnon monimuotoisuudelle.**

Juha Ruippo
johtaja